

УДК: 37.013.77:81'271]:61-057.875

**СПРЯМУВАННЯ ДИСЦИПЛІН ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ НА
ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ
МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ**

кандидат педагогічних наук, Трегуб С. Є.

Запорізький державний медичний університет, Україна, Запоріжжя

Обґрунтовано актуальність поєднання гуманітарних дисциплін з фаховими знаннями з медицини й професійної культури спілкування в процесі підготовки студентів-медиків. Встановлено, що одним з ефективних напрямів цього процесу було б, насамперед, формування психолого-педагогічної грамотності спілкування викладача вищого медичного навчального закладу, який є взірцем для студентів-медиків. Проведений аналіз програм навчальних дисциплін гуманітарного циклу дає змогу зробити висновок про доцільність доповнень навчальних блоків інформації, які спрямовані на формування професійної культури спілкування і зумовлені необхідністю професійного розвитку майбутніх лікарів.

Ключові слова: дисципліни гуманітарного циклу, комунікативна культура, іноземна мова, студент-медик.

кандидат педагогических наук, Трегуб С. Е. Направленность дисциплин гуманитарного цикла на совершенствование профессиональной культуры общения будущих врачей/ Запорожский государственный медицинский университет, Украина, Запорожье

Обоснована актуальность сочетания гуманитарных дисциплин с профессиональными знаниями по медицине и профессиональной культуре общения в процессе подготовки студентов-медиков. Установлено, что одним из эффективных направлений этого процесса было бы, прежде всего, формирование

психолого-педагогической грамотности общения преподавателя высшего медицинского учебного заведения, который является образцом для студентов-медиков. Проведенный анализ программ учебных дисциплин гуманитарного цикла позволяет сделать вывод о целесообразности дополнений учебных блоков информации, которые направлены на формирование профессиональной культуры общения и обусловленные необходимостью профессионального развития будущих врачей.

Ключевые слова: дисциплины гуманитарного цикла, коммуникативная культура, иностранный язык, студент-медик.

PhD in Pedagogics, S. Tregub Humanitarian cycle disciplines for the improvement of professional culture speaking of future doctors / Zaporizhzhya State Medical University, Ukraine, Zaporizhzhya

The relevance of the humanitarian disciplines' combination with professional knowledge in medicine and the professional communicative culture in the process of the medical students' training is substantiated. It was established that one of the effective directions of this process would be, first of all, the formation of psychological and pedagogical literacy of communication between the lecturer of a higher medical establishment, which is an example for the medical students. The analysis of the programs of the humanitarian cycle disciplines makes it possible to conclude that it is advisable to supplement the educational blocks of information aimed at forming of the professional communicative culture and are conditioned by the need for the professional development of the future physicians.

Key words: humanitarian cycle disciplines, communicative culture, foreign language, medical student.

Вступ. Поєднання фахових знань з медицини й професійної культури спілкування в процесі підготовки студентів-медиків гармонізує розвиток майбутнього фахівця. На запитання «Що таке спілкування?» 40% викладачів Запорізького державного медичного університету відповіли, що це вміння розмовляти з іншими, взаєморозуміння; уміння встановлювати контакти з іншими; 30% – що це здатність вислуховувати інших, уміння викладати свої думки тощо, а 30% узагалі відмовились відповідати. На запитання «Чи вмієте Ви спілкуватися?» позитивно відповіли 40% опитаних викладачів, а 60% вважають за необхідне вчити спілкування.

Під час опитування ми звертали увагу, які особливості професійного спілкування з педагогами ЗДМУ, студентами та лікарями під час проходження виробничої практики виділяли випускники; наскільки розвинуті здібності студентів-медиків вступати в контакт та безпосередньо вміти слухати й вести бесіду. Як з'ясувалось, рівень володіння спілкуванням досить низький. Таким чином, ми вважаємо, що вміти спілкуватись – це одна з невід'ємних складових професійної придатності майбутнього лікаря, яку треба формувати та розвивати.

Отже, **метою статті** є опис навчальних дисциплін гуманітарного циклу, які позитивно впливають на формування професійної культури спілкування студентів вищих медичних виш.

Професійне спілкування, на наш погляд, може бути предметом найрізноманітніших медичних дисциплін (анатомія, гістологія, мікробіологія тощо). У процесі комунікації люди повідомляють, сприймають та обмінюються інформацією. Залежно від рівня ПКС його цілі будуть досягнуті або ні. Одним з напрямів цього процесу було формування психолого-педагогічної грамотності спілкування викладача, який є взірцем для студентів-медиків.

Таким чином, відбувається засвоєння фахових знань крізь призму професійної культури спілкування. Вважаємо, що такий підхід до фахової підготовки майбутніх лікарів створить реальні умови для: 1) озброєння студентів-медиків системою знань, умінь і навичок з професійної культури спілкування; 2) теоретичного осмислення етичних норм і їхніх проявів у медичній діяльності; 3) формування фахово значущих якостей (уміння висловлювати свої думки, слухати й чути); 4) активізації комунікативних, соціально-особистісних, фахових, моральних, інтелектуальних, загальнокультурних, етичних компетенцій майбутнього лікаря.

Отже, формування професійної культури спілкування майбутніх лікарів розглядаємо як ланку єдиної комплексної системи підготовки студентів ВМНЗ України до виконання в майбутньому своїх професійних обов'язків. Доповнення кожної навчальної дисципліни (як фахового, так і гуманітарного блоку) аспектом, який спрямований на формування професійної культури спілкування, зумовлено необхідністю професійного розвитку майбутніх лікарів.

Для сучасного лікаря важливим є професійна майстерність, глибоке розуміння світу людини, у тому числі професійна культура діалогу.

Головними характеристиками ПКС ми вважаємо: позитивність, успішність, творчу спрямованість та рефлексивність, суб'єкт-суб'єктні відносини, активну взаємодію; цілеспрямованість, продуктивну співпрацю, співтворчість, ефективність, результативність, комунікативність, комунікативну компетентність, професіоналізм, сформованість індивідуального стилю спілкування, професійну етику, професійний такт.

Серед предметів гуманітарного циклу іноземна мова – чи не єдиний навчальний предмет вищого медичного навчального закладу,

що містить у собі великі резерви для мовної освіти студентів. Спостереження підтверджують, що там, де добре поставлене навчання рідної мови, легше здійснюється навчання іноземної й навпаки. Добре організоване навчання іноземної мови позитивно впливає на розвиток розумових і мовленнєвих здібностей студентів при навчанні інших предметів [4, с. 6–25].

Навчання іноземної мови активізує роботу слухового, зорового, мовленнєво-рухового, рухового аналізаторів, розвиває пам'ять, уявлення. Адже опанування мови потребує запам'ятовування великої кількості мовних і мовленнєвих одиниць, що вимагає активної роботи логічної пам'яті. Опануванню іноземної мови сприяють і невербальні засоби спілкування.

Як зазначає Ф. Бацевич, «мовлення – основний, але не єдиний спосіб спілкування» [1, с. 58]. Світ невербальних комунікативних засобів, якими користується людина в ході здійснення міжособистісного спілкування, багатий і різноманітний. До невербальних засобів спілкування відносимо: екстралінгвістичні (паузи, зітхання, плач); просодичні (темп мовлення, тон, висоту, спосіб артикуляції); кінетичні (жести, міміку) [1, с. 60].

Опанування мови поза середовищем, у якому спілкуються цією мовою, вимагає створення уявних ситуацій, здатних стимулювати спілкування виучуваною мовою, і пов'язане з розвитком уяви. Вивчення іноземної мови сприяє розширенню кругозору студентів, підвищує їх культуру. Дійсно, залучення до мови є залученням і до культури народу, який створив цю мову і нею користується. Мову розглядають у двох її функціях: комунікативній (за її допомогою здійснюється спілкування) і кумулятивній (вона є охоронець культури народу – її носія) [3, с. 25].

Опанування іноземною мовою – це не тільки засвоєння лінгвістичних знань, умінь і навичок, а й аксіологічна діяльність, спрямована на підвищення загальної професійної компетентності, збагачення емоційної та пізнавальної сфери майбутнього фахівця, зокрема майбутнього лікаря, а також його полікультурної освіченості. На шляху вдосконалення процесу користування засобами іноземної мови студент-медик поступово інтегрується в новий мовний/мовленнєвий соціум, освоює й інтерпретує його норми та правила й оцінює із цих позицій як власні рольові функції, так і функції інших суб'єктів з його оточення, підвищуючи тим самим власну загальну та професійну культуру.

Іноземна мова робить значний внесок у формування світогляду майбутніх лікарів, його когнітивний та емоційний розвиток. Вивчення іноземної мови сприяє моральному, трудовому, естетичному вихованню, і в цьому полягає виховна мета вивчення іноземної мови.

Насамперед, необхідно визначити сутність практичного опанування мови. Воно полягає в умінні адекватно використовувати знання у своїй практичній діяльності й визначається профілем навчального закладу та специфікою роботи майбутнього спеціаліста [2, с. 30].

Практичне знання іноземної мови є важливим не тільки для використання в обраній професійній діяльності. Воно є також невід'ємним елементом загальної культури, компонентом загальної освіти сучасної людини. Тому необхідно підвищувати пізнавальну цінність занять з іноземної мови, розширювати під час аудиторних і позааудиторних заходів знання студентів про країну, мову якої вивчають, її географію, економіку, державний і політичний устрій, письменників, музику, живопис, спорт, молодіжний рух тощо.

Таким чином, виховний вплив має саме залучення майбутніх лікарів до іншої семіотичної системи, якою є нерідна мова, а також інформація, яка одержана за її допомогою і яка не виявляє прямих зв'язків із мовою, але пов'язана з різноманітними галузями людської діяльності.

З метою формування в майбутніх лікарів навичок практичного застосування знань з професійної культури спілкування під час навчально-виховної підготовки вважаємо за доцільне гуманізацію певних аспектів фахової діяльності в межах викладання різних предметів гуманітарного циклу («Культурологія», «Етика і деонтологія», «Біоетика» тощо). Майбутнім лікарям доцільно було б пропонувати завдання, які б передбачали знаходження інформації з певних тем, яку можна було б потім опрацювати за допомогою викладача (етичний кодекс лікаря, нормативні документи з етики поведіння лікарів на заняттях з етики й деонтології, інструкції та вимоги взаємодії з пацієнтами стосовно показання й протипоказання до застосування ліків, нагадати про шкоду самолікування для занять з економіки управління фармацією; робити повідомлення у вигляді інформації або розгорнутої доповіді на основі прослуханого, побаченого або прочитаного; працювати з інформацією; створювати, редагувати та застосовувати власний текст; застосовувати ЗУН психотерапевтичного діалогу тощо).

Висновок. Таким чином, створення передумов для забезпечення взаємодії фахового та гуманістичного підходів до професійної підготовки майбутніх лікарів-є запорукою успіху в процесі формування вміння здійснювати професійне спілкування, яке є основою у встановленні добрих відносин зі студентами, і будуть потрібні в майбутній професійній діяльності.

Література:

1. Бацевич Ф. С. *Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Ф. С. Бацевич. – Київ : Академія, 2004. – 344 с.*
2. Борщовецька В. Д. *Навчання студентів-економістів англійської фахової лексики з урахуванням когнітивних стратегій / В. Д. Борщовецька // Іноземні мови. – 2005. – № 1. – С. 26–29.*
3. Волкова Н. П. *Педагогічні комунікації: інноваційні методи навчання: навч. посіб. / Н. П. Волкова. – Дніпропетровськ: РВВДНУ, 2004. – 52 с.*
4. Кутайгородская Г. А. *Интенсивное обучение иностранным языкам: теория и практика / Г. А. Кутайгородская. – Москва: Рус. яз., 1992. – 254 с.*

References:

1. *Batsevych F. S. Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky : pidruchnyk / F. S. Batsevych. – Kyiv: Akademiia, 2004. – 344 s.*
2. *Borshchovetska V. D. Navchannia studentiv-ekonomistiv anhliiskoi fakhovoi leksyky z urakhuvanniam kohnityvnykh stratehii / V. D. Borshchovetska // Inozemni movy. – 2005. – № 1. – S. 26–29.*
3. *Volkova N. P. Pedahohichni komunikatsii: innovatsiini metody navchannia: navch. posib. / N. P. Volkova. – Dnipropetrovsk: RVVDNU, 2004. – 52 s.*
4. *Kitaygorodskaya G. A. Intensivnoe obuchenie inostrannym yazykam: teoriya i praktika / G. A. Kitaygorodskaya. – Moskva: Rus. yaz., 1992.– 254 s.*